

HOGYAN DOLGOZNAK MÁSUTT?

1.

Ha *A Könyvtáros* hasábjain a járási könyvtárakról cikk lát napvilágot, abból rendszerint vita kerekedik. Így történt ez *Szabó Margit*nak a májusi számban közreadott cikke nyomán is. Az okot vizsgálva, feltehetnénk, hogy a járási könyvtárak munkájában van a legtöbb el nem döntött kérdés. Ilyen azonban egyebütt is akad, ez tehát önmagában még nem indokolná a kirobbanó vitákat. Érdekes dolog, hogy ezekben a vitákban rendszerint csak a járási könyvtárosok vesznek részt, bár felvetődnek olyan kérdések is, amelyek a könyvtárosok szélesebb körét érintik. (Ilyen volt legutóbb pl. a kölcsönzési eljárás körüli véleménycsere.)

Ez a jelenség mást is mutat. Mindenekelőtt azt, hogy az utolsó évek alatt jó néhány kiváló könyvtárossal, kezdeményező képességgel rendelkező járási könyvtárosi gárda alakult ki. Hogy legjobb járási könyvtáraink eredményei mégsem válnak eléggé ismertté, részben azzal magyarázható, hogy közművelődési könyvtárpolitikánk figyelmének középpontjában a megyei és a falusi könyvtárak állnak, s a járási könyvtárak általában meghúzódnak a megyei könyvtárak árnyékában. Régebben az országos értekezletek, vagy a tájértekezletek során szóhoz jutottak a járási könyvtárak is, azonban ma erre alig van lehetőségük. Egy-egy megyei könyvtárnak a járási könyvtárosok számára rendezett értekezlete szűk keret, hogy ott minden járási könyvtári kérdést kielégítő módon meg lehessen tárgyalni. Ezek az értekezleteken egyébként is többnyire a falusi könyvtárak problémái kerülnek szóba.

A járási könyvtárak többsége még ma sem eléggé fejlett, igen sok a gyenge, nem régen nyílt, mostohán kezelt gyenge személyzetű járási könyvtár, de éppen emiatt lenne szükség fórumot biztosítani a járási könyvtáraknak az időnként tartott országos, vagy esetleg a tájértekezleteken, amelyeket egyszer-mászor egy-egy járási könyvtárban lehetne tartani. Ez a megoldás kielégíthetné a tapasztalatcserékkel szemben támasztott igények egy részét. A járási könyvtárak vezetőinek részvételével tartott leányfalusi tanfolyam jó kezdeményezés volt.

A rendszeres konferenciák tartása mellett sem felesleges tapasztalatcserék szervezése. Helyesen jegyezte meg ezzel a kérdéssel kapcsolatban *Martonosi Pál*: *A tapasztalatcsere csak akkor igazán hasznos, ha a kapcsolatba lévő könyv-*

tárak pontosan előre megállapodnak, mire terjed ki a tapasztalatsere. A fogadó könyvtárnak pedig jól fel kell erre készülnie. Amint *Martonosi Pál* megállapítja, a tapasztalatsere nemcsak a látogató, hanem a látogatott könyvtárnak is hasznót hajt, ráébreszti, mely területen nem dolgozik megfelelően.

Kétségtől kivül igen nagy haszna van annak, ha a könyvtárak vezetői, dolgozói egymás könyvtárát meglátogatják. Alapos változás, a munka komoly javulása, tehát nagy eredmény azonban csak akkor várható, ha a tapasztalatsere során egy-egy dolgozó huzamosabb ideig *tényleges* munkát végez más könyvtárban. Mi az, ami rögtön szembetűnik még egy futó látogatásnál is: a kölcsönzési rendszerben mutatkozó eltérések, a rakatári rend, a nyilvántartási forma. Nem véletlen, hogy a vita is efféle témák körül forgott. *Igazán nagy hasznót azonban a másik könyvtár tartalmi munkájának alapos megismerése nyújt.* Ehhez pedig egy darabig ott kell élni.

Örvendetes, hogy a hozzászólók egytől egyig elítélik azt, hogy egyesek elzárkóznak a tapasztalatcserere érkező könyvtárosok fogadásától. Talán még a meglévő idegenkedés is megszűnnék, ha maguk a megyei könyvtárak vezetői — éppen saját járási könyvtáraik továbbfejlesztése érdekében — jobban támogatnák a járási könyvtárosok tapasztalatcsere kezdeményezéseit, megfelelő helyet keresve számukra, saját területük legjobb járási könyvtárait pedig tapasztalatcsere bázisul felhasználva.

2.

Egy másik kérdéscsoport, amely a vita során többször előbukkant, a *járási könyvtár* szervezetével kapcsolatos. Erről a tárgyról pár évvel ezelőtt volt már vita, úgy látszik azonban, hogy megnyugtatóan még ma sem zárult le. Azokban a járási könyvtárakban, ahol 3 fő dolgozik, szinte teljesen egyöntetűen az a munkabeosztás alakult ki, hogy az olvasókkal való foglalkozás egyetlen ember feladata. Lehet, hogy azokon a járási székhelyeken, ahol a székhely maga falu, a járási könyvtár összes munkájához viszonyítva nem valami nagy az olvasószolgálati munka, tehát egy ember el tudja látni. Mégis helytelen az ilyen egészen kislétszámú könyvtárakban mereven elhatárolni a munkaköröket. *Különösen helytelen az olvasószolgálatból részt nem vállalni, sőt oda a leggyengébben fizetett dolgozót állítani, amint ez egyes helyeken még ma is*

tapasztalható. *Puskás Sándorné* is csak „gyakorlásképpen” javasolja, hogy a könyvtárosok „saját munkakörük ellátása mellett vegyenek részt” a katalógus készítésében, kiállítások rendezésében az állománygyarapításban és a gazdasági természetű feladatok megoldásában is. Egyszer egy elkeseredett járási kölcsönző könyvtáros ezt jegyezte meg: *két bürokrata + egy kölcsönző = járási könyvtár.* Távoll álljon tőlünk, hogy ezt az elkeseredésből fakadó torz állítást igaznak mondjuk. Semmiképp sem szeretnénk lebecsülni azt az áldozatos munkát, amelyet a járási módszertani könyvtárosok végeznek a falusi könyvtárak fejlesztése érdekében. A falusi könyvtárak tanácsi kezelésbe adása ma ugyancsak nagy erőpróbát jelent számukra.

A járási könyvtár vezetőjének is megvan a maga gondja-baja. A feldolgozó munka is mind színvonalasabb lesz. Mégis helytelen az a munkabeosztás, mintha a könyvtárban csak egy könyvtáros volna. Osztoznunk kell tehát *Sina Jenő* megbotránkozásában a marcali járási könyvtár belső munkaelosztását illetően. Nem akarjuk csökkenteni a kölcsönző könyvtáros felelősségét, a könyvek megóvása tekintetében, *de egy három dolgozóval rendelkező könyvtárban egy személynek elismervénnyel átadni az anyagot,* tehát gyakorlatilag a könyvtáron belül egy letéti könyvtárat csinálni, túlzásnak látszik. Mit csinálnak Marcaliban, ha a kölcsönző könyvtáros szabadságra megy, vagy megbetegszik? Bizonyára helyettesítik. Ez esetben a helyettesítő is átveszi aláírással az összes letéti lapot? Vagy ha nem, hogyan tehetik egyedül a kölcsönzőt felelőssé az anyagért? Az eljárást nyilván a legjobb szándék szülte, mégis abból a téves szemléletből fakad, amelynek következtében a kis létszámú könyvtárban is olyan élesen választják el a munkanemeket, mint ahogy egy nagy, tudományos könyvtár különböző osztályai elkülönülnek.

3.

A vita során egyöntetűen az a vélemény alakult ki, hogy a járási könyvtárak fejlődésének legfőbb akadálya a gyakori személyzeti változás. Többek között *Bécsi János* jegyezte meg, hogy Tapolcán 1956 óta van járási könyvtár, s azóta annak összes munkatársai kicserélődtek. Bizonyos, hogy minél kisebb a könyvtár, annál inkább visszaveti a személyzet gyakori cserélődése. A megyei könyvtáraknak általában kialakult már a törzsgárdájuk, ezért a személyi változások ott már nem okoznak túlságosan nagy zök-

kenőt. A járási könyvtárakat azonban szinte megbénítják a gyakori személyi változások. Annnyira, hogy szinte mindent újra kell kezdeniök.

Szekeres Pál a megyei könyvtárvezetők ez évi őszi konferenciáján mondott referátumában érintette ezt a kérdést is. Kifejtette, hogy az egyik legfontosabb feladat a járási könyvtárak megerősítése. Egyes megyei könyvtárak azonban úgy látszik nem értenek ezzel egyet. A nyár folyamán végrehajtott fizetésrendezés során ugyanis egyes megyei könyvtárak a bérkeretnek nem egyszer aránytalanul nagy részét a járási és a községi könyvtárak rovására, úgy, hogy a megyei könyvtárnak a maximális, a hálózatnak pedig a minimális kereteket adták. Nyilvánvaló, hogy a meg nem felelő fizetés is egyik oka a személycserének. A megyei könyvtár tehát a fennálló lehetőségek között kövessen el mindent a járási könyvtárak dolgozóinak jobb anyagi ellátása érdekében. E téren még további központi támogatásra van szükség, mert a pedagógusokhoz viszonyítva, a járási könyvtárosok meglehetősen elönytelen helyzetben vannak, s ez a körülmény igen nehezé teszi a könyvtárosok megfelelő kiválasztását. A megyei könyvtáraknak mégis az legyen a legfontosabb gondjuk, hogy — amilyen mértékben csak lehet — hivatástudattal rendelkező, lelkes embereket válasszanak ki könyvtárosnak. Ugyanis ma még sok olyan ember kerül járási könyvtárba, aki az állást pusztán átmeneti megoldásnak, vagy ugródeszkanak tekinti.

A vita során a járási könyvtárosok a *kölcsönzési rendszer* problémáját is felvetették. Az a kölcsönzési rendszer, amelyet *Szabó Margit* Celldömölkön látott s amely mellett *Sinai Jenő* állást foglalt, lényegében a kettős nyilvántartás bevezetése: amikor a személyi lapot helyezi el lejárát, a könyvkártyákat pedig a művek szerint. Régebben több megyei könyvtár is így kölcsönzött, de mivel elég sok munkával jár, előnyei ellenére elvetették. A nagyobb forgalmú könyvtárak még ott is, ahol a személyi lapot használják és a behelyezett kártyákat lejárát szerint rendezik, ma már nem igen írják rá a személyi lapra a kölcsönvett műveket. *Sinai Jenő* igen világosan foglalta össze e rendszer összes előnyeit, s ebből is kitűnt, hogy az olvasott művek feljegyzése a személyi lapra nem nyilvántartási kérdés elsősorban, hanem lehetővé teszi az egyes olvasók, olvasórétegek érdeklődésének tanulmányozását. A személyi lapnak céltudatos felhasználása tehát a könyvtár tervsze-

rűbb állománygyarapítását is segíti, ha a könyvtáros egyes olvasók ízlésének, érdeklődésének fejlődését a személyi lapok segítségével állandóan figyelemmel kíséri. A mostani vitában elfoglalt állásfoglalás azért fontos, mert mögötte a színvonalasabb olvasószolgálatra való törekvés húzódik meg.

4.

A vita a megyei s az országos vezetőknek megmutatta azt is, hogy azok az irányelvek, amelyek a közművelődési könyvtárak fejlesztésében érvényesülnek, nem mindig jutnak el a faluig, de néha még a járási könyvtárakba sem.

Azt hinné az ember, hogy ma, a falusi könyvtárak önálló intézménnyé alakulásának idején, minden könyvtáros előtt világos, hogy az egyes községek által vásárolt állomány az illető községek tulajdonába kerül, akár költségvetési, akár költségvetésen kívül pénzből történt is a vásárlás. A tapasztalatok szerint ugyanis éppen a saját könyvtár létrehozása érdekében hoznak áldozatokat a helyi tanácsok. Meglepődve olvastunk *Puskás Sándorné* cikkében arról, hogy a helyi tanácsok által könyvvásárlásra nyújtott támogatásból vett könyveket a járási könyvtárban központilag dolgozzák fel, tehát lényegében a járási könyvtár állománya

veszik őket. Mégha megkülönböztető jellel látják el, s ha ki is mondják, hogy „ez az anyag a községi tanács és a népkönyvtáros kérése nélkül nem kerül el a könyvtárból, nem csereanyag”, akkor sem helyeselhető eljárásuk, amely nem egyezik meg az országos gyakorlattal. Akár megtörtént már a tanácsi kezelésbe adás, akár nem, *arra kell törekedni, hogy a könyvtárak helyi erőforrásokból törzsállományt alakítsanak ki. Minthogy ez az állomány a község tulajdona, nem vehető a járási könyvtár állományába.*

5.

A *Könyvtáros* hasábjain lezajlott vitának még több részkérdése van, amelyről érdekes lenne beszélni. Befejezésül inkább újra szólunk arról, ami a vitában különösen figyelemreméltó: a vita azt mutatta, hogy sok járási könyvtárvezetőben megvan a kezdeményezés, a kritikai szellem, a szakmai tudás. Ha megtaláljuk a kellő formát, hogy ezt minden járási könyvtár számára megfelelően hasznosítsuk, hamar megszűnhet az a járási könyvtárakról kialakult vélemény, hogy jelenleg járási könyvtáraink a közművelődési hálózat leggyengébb láncszemei.

Sallai István

Könyvtárak! Népművelési otthonok!

Bútor ajánlatunk:

1960. év első negyedévi szállításra

Csővázazó szék:

irányár 133,- Ft

Ezüst színre festett csővázazó,
natúrszínű hát- és ülésleppel,
lakkozott kivitelben.

Ettermi asztal:

irányár 250,- Ft

80×80 cm-es asztallappal,
natúrszínben, dörzsölt kivitelben.
Olvasó és klubasztalnak ajánljuk.

Megrendelhető:

Iskolai Felszereléseket Értékesítő Vállalat

Budapest, VIII., Szentkirályi utca 12